

מסמך רקע בנושא :

ג'ונתן פולארד

פעולות שנקטה מדינת ישראל לשחרורו

מוגש לחה"כ אורי אריאל

כתיבה: מיכל טביביאן-מזרחי, עובדת מחקר ומידע
ליווי מקצועי ואישור: שרון סופר, ראש תחום חברה
עריכה לשונית: מערכת "דברי הכנסת"

19 במאי 2003
י"ז אייר תשס"ג

1. מבוא

ג'ונתן פולארד שירת כקצין באגף המודיעין של הצי האמריקני. מתוקף תפקידו כמנתח חומרי גלם מודיעיניים נחשף פולארד למידע מסווג שהיה קשור בישראל, שלא נמסר לה במסגרת חילופי המידע עם ארצות-הברית. בראשית 1984 פנה פולארד לאביעם סלע, קצין בכיר בחיל האוויר, ששירת אז בארצות-הברית במסגרת הלשכה לקשרי מדע (לק"מ) של משרד הביטחון, והציע את שירותיו. בין השנים 1984-1985 העביר פולארד מאות אלפי מסמכים לידי אביעם סלע, וזה מסר אותם למחלקת ביון מיוחדת בלק"מ (בליצר וולף, 1990).

ביום 21 בנובמבר 1985 נעצרו פולארד ואשתו דאז, אן, על-ידי סוכני ה-FBI לאחר שביקשו משגרירות ישראל מקלט ולא נענו. פולארד הועמד לדין, ובעסקת טיעון הודה והורשע בריגול בלבד, והתביעה מצדה ביקשה להטיל עליו 20 שנות מאסר בלבד. ימים אחדים לפני גזר הדין, העביר שר ההגנה האמריקני, קספר ויינברגר, מזכר בן 46 עמודים לידיו של השופט. במזכר החסוי, שלא הוצג מעולם לציבור, פורטו הנזקים הכבדים שגרם פולארד לביטחון הלאומי של ארצות-הברית, והובעה דרישה להחמיר בעונשו. בית-המשפט, שאינו מחויב להסכם הטיעון, גזר על פולארד מאסר עולם. על אשתו אן נגזרו חמש שנים.¹ פולארד הגיש ערעור לבית-המשפט העליון, אך ערעורו נדחה בנימוקים טכניים, משום שלא הוגש במועד הקבוע על-פי החוק.²

לאחר מתן גזר הדין הוקמו בישראל שתי ועדות: ועדת המשנה של ועדת חוץ וביטחון לשירותי המודיעין והביטחון בסוגיית ג'ונתן פולארד, בראשות חה"כ דאז אבא אבן. ועדה נוספת הוקמה על-פי החלטת הקבינט הביטחוני של הממשלה, בראשות עו"ד רוטנשטרייך. מסקנות שתי הוועדות היו שפולארד גויס ללא ידיעתם ואישורם של שרי הביטחון משה ארנס ויצחק רבין,³ אולם אין בכך כדי לפטור את הממשלה מאחריות לפעולתו.⁴

בעניינו של פולארד טיפלו שישה ראשי ממשלות (פרס, שמיר, רבין, נתניהו, ברק ושרון), שלושה נשיאים (הרצוג, ויצמן וקצב) וארבעה נשיאים אמריקנים (רייגן, בוש האב, קלינטון ובוש הבן).

לשם כתיבת עבודה זו שימשו אותנו במשולב ספרים שנכתבו על הפרשה, כמו גם קטעי עיתונות ומידע המופיע באתרי אינטרנט שונים. חשוב לציין, כי בשל הרגישות הרבה של הפרשה, יש מידע רב אשר אין לנו גישה אליו בשל היותו מידע חסוי, בכלל זה דוח ועדת החקירה בראשותו של אבא אבן בסוגיית ג'ונתן פולארד, ישיבות ועדת חוץ וביטחון ועוד. מכאן ייתכן כי אין בדברים המובאים במסמך זה כדי להקיף את כל המידע המבוקש.

¹ אן פולארד שוחררה בשלהי 1989 עקב מצב בריאותי קשה, ועלתה לישראל. כחצי שנה לאחר מכן התגרשו בני הזוג.

² מתוך אתר האינטרנט <http://www.areshet.co.il/fish/1999/sept/11.htm>

³ משה ארנס היה שר הביטחון בממשלה ה-20 במסגרת הכנסת העשירית, בין התאריכים 10.10.1983 – 13.9.1984. יצחק רבין היה שר הביטחון בממשלה ה-21 במסגרת הכנסת ה-11, בין התאריכים 13.9.1984 – 20.10.1986.

⁴ דוחות ועדות אלו נותרו חסויים, המידע לגבי תוכנם נלקח ממקורות משניים - מהעיתונות.

המסמך הנדון נבנה על-פי השאלות שנמסרו למרכז המחקר והמידע על-ידי חבר הכנסת אורי אריאל, והוא כולל פרטים לגבי סוג המידע שהעביר פולארד, הפעילות הממשלתית והפרלמנטרית למען שחרורו והנימוקים להתנגדות ארצות-הברית לשחרורו של פולארד.

2. המידע שהעביר פולארד

ביוני 1984 מונה ג'ונתן פולארד לקצין משמרת במרכז ההתראה האנטי-טרוריסטי החדש (אטא"ק) של מחלקת ניתוח האיומים בשירות החקירות של הצי. בתפקידו החדש הוענקו לפולארד תפקידים שכללו מחקר וניתוח של נתוני מודיעין, שהתייחסו לאיומי טרור פוטנציאליים. לפולארד היתה גישה לנתונים מסווגים לגבי המזרח התיכון ואזורים גיאוגרפיים אחרים, מעבר לתחום האחריות שעליו הופקד.

לפי האתר "צדק לג'ונתן פולארד", המידע שהעביר פולארד כלל חומרים על היכולות הגרעיניות והכימיות של סוריה, עירק, לוב ואירן, וכן חומר על פיתוח טילים בליסטיים על-ידי מדינות אלה ומידע על תקיפות טרור מתוכננות כנגד מטרות אזרחיות ישראליות.⁵

וולף בליצר פרסם במאמרים ב"ג'רוזלם פוסט" וב"ווישינגטון פוסט", ומאוחר יותר בספרו "אזור השקרים – סיפורו של המרגל ג'ונתן פולארד", את אופיו של חלק מהמידע שסיפק פולארד לישראל. לדבריו, ישראל התעניינה בעיקר במידע לגבי היכולת הצבאית הערבית והסובייטית. מדובר במסמכים בסיווג גבוה, שכללו פרסומי מודיעין רשמיים ותצלומי לוויין. בין המסמכים היו גם חילופי מודיעין חסויים ביותר לגבי המשלוח האחרון של נשק סובייטי שהגיע לסוריה. כמו כן סיפק פולארד כמות גדולה של מסמכים שהצביעו בדיוקנות על מיקומן של מפקדות ערפאת בחמאס א-שאט, אחד החופים בפרברי טוניס. פולארד אסף מודיעין אמריקני על מערכת ההגנה האווירית של טוניסיה ושל לוב, ומידע לגבי תנועת אוניות סובייטיות, צרפתיות ואמריקניות בים התיכון. מידע זה שימש את ישראל בהפצת מפקדות אש"ף בטוניס ב-1 באוקטובר 1985, כאשר שמונה מטוסי קרב חצו את הים התיכון בלי שהתגלו.

ב-4 ביוני 1986 הודה פולארד בבית-משפט אמריקני, כי העביר לישראל מסמכים סודיים ביותר – צילומי לוויין ומידע על מערכות נשק ערביות.⁶ פולארד טוען, כי לא סיכן שום פעילות חשאית של ארצות-הברית שהיתה עלולה להביך את הממשל או לגרום לניתוק יחסים עם ממשלה זרה. לדבריו, מטרתו היחידה בפרשה היתה לספק לישראל את המידע הנוגע לאיומים על קיומה. כמו כן, מאמץ האיסוף היה מכוון בבירור נגד הסובייטים ונגד אותן מדינות ערב המהוות איום ברור ועכשווי על ביטחונה של ישראל. לעומתו טוען סיימור הירש, מה"ניו-יורקר", כי פולארד לא הסתפק בהעברת מידע הנוגע לישראל, אלא העביר לישראל מידע על תנועות הצבא הסובייטי ועל המעקב אחר מיקום הצוללות שלהם. וכן מסר לישראל את "התנ"ך" של מודיעין הצי האמריקני, ובו כל המידע הרגיש ביותר, לרבות הקודים הסובייטיים שפוצחו ולרבות שמות ה"חפרפרות" שעבדו אצל הסובייטים.⁷ לדברי התובע, ג'וזף דיגינובה, פולארד העביר סודות שלא היו חיוניים באופן ישיר לקיומה של ישראל.

לאחר שנעצר פולארד החזירה ישראל לארצות-הברית את החומר שהתקבל דרכו.

⁵ מתוך אתר האינטרנט: <http://www.jonathanpollard.org>

⁶ חיים שיבי, "תעלומה: הצילומים הסודיים של ג'ונתן פולארד", ידיעות אחרונות, 30 ביולי 1996.

⁷ מתוך אתר האינטרנט <http://www.aresnet.co.il/fish/1999/sept/11.htm>

3. הפעילות למען שחרורו של פולארד

לאחר שכל ההליכים המשפטיים בעניינו של פולארד הסתיימו, הדרך היחידה שנותרה לשחרורו מהכלא היא באמצעות חנינה של נשיא ארצות-הברית. החוקה האמריקנית קובעת, שלנשיא ארצות-הברית הסמכות הבלעדית לחון עבריינים. הנשיא אינו זקוק להסכמה או להמלצה של גוף אחר כדי להפעיל את סמכותו, עם זאת נשיא ארצות-הברית אינו נוטה להפעיל את סמכותו אלא לאחר שהוא מקבל את חוות דעתם של כל הגופים הנוגעים בדבר - במקרה של פולארד מדובר במשרד המשפטים ובסוכנות הביון (CIA).⁸

במשך השנים הראשונות שחלפו מאז מעצרו נעשו פעולות להשיג לפולארד חנינה. עיקר המאמצים לשחררו נעשו בתחילה על-ידי משפחתו של פולארד, בעוד שעד שנת 1998 שמרה מדינת ישראל על "פרופיל נמוך" בכל הקשור למעורבות בניסיונות לשחררו.

3.1 הפעילות הממשלתית

מזמן תפיסתו ועד מאי 1998 הכחישה מדינת ישראל כל קשר לגיונתו פולארד, וממשלות ישראל לא עסקו בנושא זה בפומבי. מעורבות גלויה, אם היתה, באה תמיד תחת הכותרת של בקשה הומניטרית מהאמריקנים, תוך הבעת צער על מעשיו של פולארד ועל מעשיה של ישראל וגילוי הבנה לכעס שחשים בארצות-הברית לאור הפרשה.

פעולות רבות למען שחרורו של גיונתו פולארד נקשרו לתהליך השלום במזרח התיכון. **יצחק רבין** היה לראש הממשלה הראשון שפעל במסגרת זו. בקיץ 1995 עמד הנשיא ביל קלינטון לחון את פולארד, בעקבות בקשה שקיבל מראש הממשלה רבין, אולם מכתב זועם ששלחו אליו ראשי כל יחידות המודיעין בארצות-הברית עצר אותו.⁹

לאורך השנים חתר פולארד לשני יעדים מרכזיים: לאלץ את ישראל להצהיר חד-משמעית שגויס על-ידי סוכניה המורשים, ושהופעל בידעת כל הגורמים הרשמיים ובאישורם. אחד מהצעדים שביצע פולארד כדי לזכות בהכרתה של מדינת ישראל היתה בקשתו לקבל אזרחות ישראלית מכוח הסמכות להעניק אזרחות ישראלית גם למי שטרם עלה לארץ. פולארד עתר לבג"ץ כדי לאלץ את הממשלה להעניק לו אזרחות ישראלית לאחר ששר הפנים דאז, אהוד ברק, התנגד.¹⁰ אולם, לאחר שקיבל פנייה חוזרת מעורכי-דינו של פולארד, ולאחר שהיועץ המשפטי של משרדו, עו"ד שלום זינגר, קיבל הבהרות ופרטים חדשים לגבי הבקשה, החליט השר ברק להיעתר לבקשה.¹¹ השינוי בעמדת משרד הפנים נבע משתי סיבות עיקריות: ראשית, אנשי המשרד והשר עצמו הבינו כי לעתירתו של פולארד לבג"ץ יש סיכוי

⁸ מתוך פרשנותו של עמונאל גרוס, מהפקולטה למשפטים באוניברסיטת חיפה, כפי שהיא מצוטטת אצל: טובה צימוקי, "לנשיא ארה"ב סמכות בלעדית לחון עבריינים", ידעות אחרונות, 25 באוקטובר 1998. המידע אושר עם פרופ' גרוס בתאריך 10 במאי 2003.

⁹ מתוך אתר האינטרנט: <http://www.jonathanpollard.org/1995/092995.htm>. וגם אריה דיין ורונו ברנמן, "מצעד האיוולת-חלק א'", הארץ, 24 באפריל 1998.

¹⁰ פסק הדין ניתן לאחר החלטת הממשלה להכיר בו באופן רשמי ופומבי. בג"ץ 6029/99, יונתן פולארד נ' ראש הממשלה ושר הביטחון, פ"ד נד (1), 241.

¹¹ חיים שיבי וצדוק יחזקאלי, "שר הפנים אהוד ברק החליט אתמול...", ידעות אחרונות, 22 בנובמבר 1995.

¹² בינואר 1996 חתם חיים רמון (שהחליף את אהוד

ברק בתפקיד שר הפנים) על תעודת הזהות הישראלית של פולארד, אשר הוענקה לו יחד עם דרכון ישראלי.¹³ מייד לאחר שקיבל אזרחות פנה פולארד לראש הממשלה דאז, **שמעון פרס**, ודרש ממנו הכרה בתור סוכן רשמי. פרס דחה את הפנייה.

שנת 1998 היתה שנת מפנה בהתייחסות מדינת ישראל לפולארד. **בנימין נתניהו**, בכהונתו כראש ממשלה, שינה את מדיניות הממשלות שקדמו לו בהתייחסותו לפולארד. ממשלת נתניהו בחרה להעביר את המאמצים לפסים גלויים, וראש הממשלה פנה לשרי הממשלה וביקש מהם לשלב ביקור אצל פולארד במסגרת הביקורים שהם עורכים בארצות-הברית.¹⁴ קרי, לא עוד השתדלות בשיחות סגורות בארבע עיניים, אלא שליחתם של שרים באופן גלוי ופומבי לביקור אצל פולארד, כדי לחזק את רוחו ולהביא את הנושא, על-ידי עצם הביקור, לתודעתם של מעצבי המדיניות ולדעת הקהל בארצות-הברית. חמישה שרי ממשלה ביקרו את פולארד בכלאו: יולי אדלשטיין, לימור לבנת, יעקב נאמן, אלי ישי ומיכאל איתן. מבקרים נוספים אצל פולארד בכלאו היו: היועץ המשפטי לממשלה, אליקים רובינשטיין¹⁵, ראש המוסד אפרים הלוי, וכן ראשי מחלקת צפון-אמריקה במשרד החוץ.¹⁶ בנוסף החליט ראש הממשלה נתניהו להקים צוות בין-משרדי, בראשותו של מזכיר הממשלה דאז דני נוה, שהשתתפו בו נציגי משרד הביטחון, משרד החוץ ומשרד המשפטים. הצוות היה שותף מלא לגיבוש קו הפעולה יחד עם ראש הממשלה.

ב-1 במאי 1997 עתר פולארד פעם נוספת לבג"ץ, בדרישה לחייב את ממשלת ישראל ואת העומד בראשה להודיע שהיה סוכן של ישראל ושפעל למענה. בתחילת מרס 1998 הקציב בית-המשפט העליון לנתניהו 60 יום להסביר מדוע אין ישראל מכירה בפולארד כסוכן רשמי שלה. בעקבות כך הכירה ממשלת ישראל במחויבותה כלפי ג'ונתן פולארד, כפי שניסח היועץ המשפטי דאז של לשכת ראש הממשלה, שמעון שטיין: "ג'ונתן פולארד היה סוכן ישראלי, שטופל על-ידי מי ששימשו בעלי תפקידים בכירים ברשות ישראלית מוסמכת – הלשכה לקשרי מדע. לאור עובדה זו מכירה ממשלת ישראל במחויבותה כלפי ומוכנה לשאת באחריות מלאה הנובעת מכך".¹⁷

לקראת דיוני ועידת "וואי", בספטמבר 1998, התחייב נשיא ארצות-הברית ביל קלינטון לראש הממשלה בנימין נתניהו לשחרר את ג'ונתן פולארד. הבנה זו אושררה בלילה האחרון לוועידה. באוקטובר 1998 הסכימה המשלחת הישראלית לוותר על דרישתה להסגיר את מפקד הזרוע הצבאית של הרשות, ראזי ג'באלי, בתמורה לשחרור פולארד. בסופו של דבר, ברגע האחרון חזר בו ביל קלינטון מהתחייבותו והודיע לראש הממשלה שהוא אינו יכול לקיים אותה עקב לחצים אמריקניים פנימיים. מפרסומים שהיו בהקשר זה עולה, כי מדובר היה בהתנגדותו של ראש ה-CIA, ג'ורג' טנט, שאיים בהתפטרות אם ישוחרר

¹² בן כספית, "כשריגל – החזיק דרכון ישראלי", מעריב, 22 בנובמבר 1995.

¹³ אריה דיין, רונן ברגמן, "מצעד האיוולת – חלק ב'", הארץ, 24 באפריל 1998.

¹⁴ "דברי הכנסת", הצעות לסדר-היום בנושא: "מאמצי המדינה לשחרורו של ג'ונתן פולארד", 8 בדצמבר 1997. מתוך דבריו של סילבן שלום, סגן שר הביטחון.

¹⁵ אליקים רובינשטיין היה הנציג הבכיר בשגרירות ישראל בווינגטון בעת שפולארד נכנס למתחם וביקש מקלט. מאז מעצרו של פולארד היה אליקים רובינשטיין ראש חץ למאמצים הישראליים בארצות-הברית לטובתו, ובתפקידיו השונים – מזכיר ממשלה, יועץ משפטי של משרד הביטחון ויועץ משפטי לממשלה - עורר שוב ושוב את תשומת לבה של הצמרת הישראלית לעניין המצריך טיפול. מתוך: אריה דיין ורונן ברגמן, "מצעד האיוולת – חלק א'", הארץ, 24 באפריל 1998.

¹⁶ אריה דיין, רונן ברגמן, "מצעד האיוולת – חלק א'", הארץ, 24 באפריל 1998.

¹⁷ בן כספית, "הממשלה הודתה בפעם הראשונה: ג'ונתן פולארד הוא סוכן ישראלי", מעריב, 12 במאי 1998.

בתקופת כהונתו של **אהוד ברק** כראש ממשלה שונתה מדיניות הממשלה, בשל הטענה כי הטיפול הפומבי מזיק לשחרורו של פולארד. לפי ראש הממשלה ברק, יש צורך לטפל בסוגיה באופן חשאי ולא להפוך אותה לחלק מ"החבילה המזרח-תיכונית". למרות דבריו אלו, בוועידת הפסגה בקמפ-דייוויד הבטיח קלינטון שוב לשחרר את פולארד. התקשורת בארץ העריכה אז, שלקראת סוף הקדנציה שלו קלינטון אינו חושש עוד מהלובי של קהיליית המודיעין האמריקנית נגד שחרור פולארד. אולם, בינתיים חתמו ארבעה שרי הגנה לשעבר, בהם דיק צ'ייני, ג'יימס שלזינג'ר, קספר ויינברגר ובכירים אחרים במערכת הביטחונית האמריקנית, על מכתב בקשה מהנשיא קלינטון, שלא יעשה כל מהלך בעניין. גם שרת החוץ האמריקנית דאז, מדליין אולברייט, העבירה לנשיא קלינטון חוות דעת ולפיה אין למדיניות החוץ האמריקנית אינטרס לשחרר את פולארד.¹⁹

ביומו האחרון בתפקיד העניק קלינטון חנינה לכ-150 אסירים. פולארד לא היה ביניהם.²⁰

3.2 הפעילות בכנסת²¹

במשך כל שנות מאסרו פעלה בכנסת שדולה למען שחרורו של פולארד. חה"כ עדנה סולודר (המערך) וחה"כ גאולה כהן (התחיה) היו הראשונות שפעלו למען ג'ונתן פולארד. ב-27 בינואר 1988 נשלחה מהכנסת אל הנשיא האמריקני דאז, רונלד רייגן, בקשה לשחרר את פולארד מטעמים הומניטריים, חתומה על-ידי 23 חברי כנסת.

עם השבעתו של ג'ורג' בוש הראשון לנשיא ארה"ב (1989) קיימה הכנסת דיון במסגרת הצעה לסדר-יום לפי בקשת השדולה. נציגי השדולה למען ג'ונתן פולארד בכנסת השתיים-עשרה, חה"כ עדנה סולודר (המערך), חה"כ גאולה כהן (התחיה) וחה"כ שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה), ביקשו לברך את הנשיא החדש ולפנות אליו בבקשה לשחרר את הגברת אן פולארד מכלאה בשל מצבה הבריאותי ולהעניק לבני הזוג פולארד חנינה על רקע הומניטרי. נוסח ההצעה היה: "הכנסת פונה אל הנשיא בוש לשחרר את הגברת אן פולארד מכלאה על רקע מצבה הבריאותי ולהעניק לבני הזוג פולארד חנינה על רקע הומניטרי". הצעה זו אושרה במליאת הכנסת.²²

¹⁸ חיאל דותן, "שרון טוען שהפקרת אותי", ירושלים, 25 בינואר 2002.

¹⁹ "דברי הכנסת", הצעות לסדר-היום בנושא: שחרור ג'ונתן פולארד, 13 בינואר 1999. מתוך דבריו של חה"כ רחבעם זאבי.
²⁰ "דברי הכנסת", הצעות לסדר-היום בנושא: הטיפול בשחרורו של ג'ונתן פולארד, 28 בפברואר 2001. מתוך דבריו של חה"כ רחבעם זאבי; וגם: יצחק בן-חורין, "ראש הסי.איי.אי איים להתפטר אם ג'ונתן פולארד ישוחרר", מעריב, 12 בנובמבר 1998.

²¹ מסמך זה הינו סקירה מייצגת של עיקר המאמצים שנעשו לשחרורו של פולארד, אך מפאת קוצר היריעה אינו כולל את כל הפעילות בכנסת למען שחרורו של ג'ונתן פולארד.

²² "דברי הכנסת", הצעות לסדר-היום בנושא: פניית הכנסת להעניק חנינה לזוג פולארד עם השבעת הנשיא החדש, 17 בינואר 1989. מתוך דבריה של חה"כ גאולה כהן.

עם כניסתו של ביל קלינטון לתפקיד נשיא ארצות-הברית החתים **חה"כ חנן פורת** (מפד"ל) כ-80 חברי כנסת על מכתב פנייה לנשיא ארצות-הברית, המבקש ממנו לחון את פולארד. בין החותמים היו כמעט כל חברי סיעות הבית – אולם השרים וסגני השרים לא הורשו לחתום.²³

ב-14 בנובמבר 1995 הונחה על שולחן הכנסת הצעת חוק, בחתימתם של כ-80 חברי כנסת, להעניק אזרחות ישראלית לג'ונתן פולארד. לפי הצעת החוק, שר הפנים יעניק לפולארד אזרחות ישראלית לאות הוקרה על פעילותו למען מדינת ישראל וביטחונה. החותמים על ההצעה נמנו עם כל סיעות הבית, למעט הסייעות הערביות.²⁴ הצעה זו היתה חלק ממהלך רחב שהוביל בסופו של דבר למתן אזרחות לפולארד.

בכנסת הארבע-עשרה הוקמה שדולה של חברי כנסת מרוב רובן של סיעות הבית, שעשתה מאמצים כדי להביא לשחרורו של ג'ונתן פולארד. בראש השדולה עמד **חה"כ אופיר פז-פינס** ופעיל מרכזי בה היה **חה"כ רחבעם זאבי** (ששימש יו"ר השדולה למען ג'ונתן פולארד בכנסת החמש-עשרה). במהלך הכנסת הארבע-עשרה הוחתמו שלוש פעמים עצומות למען פולארד, וחתמו עליהן בין 70 ל-80 חברי כנסת. בסוף שנת 1996, במסגרת סיור מטעם התנועה הרפורמית בארצות-הברית, ביקרו את פולארד **חברי הכנסת אופיר פז-פינס, גדעון עזרא, יהודה הראל ומיכאל איתן**.

בפברואר 2002 לקראת נסיעתו של ראש הממשלה, אריאל שרון, לארה"ב, יזם **חה"כ מיכאל איתן** פנייה של חברי כנסת לנשיא ארה"ב באמצעות מכתב הקורא להמתקת עונשו ולשחרורו המוקדם של ג'ונתן פולארד. על המכתב חתומים מאה ועשרה חברי כנסת.²⁵

בימים אלו הודיע **חה"כ מיכאל איתן** כי הוא מקים פורום של חברי כנסת בכנסת השש-עשרה למען שחרורו של פולארד.²⁶

3.3 פעילות נוספת

לצד הפעילות הממשלתית והפרלמנטרית למען ג'ונתן פולארד, פעלו גם נשיאי המדינה לאורך השנים, כמו גם רבנים (לדוגמה, הרב הראשי מרדכי אליהו) למען שחרורו.

בנוסף, פעלו למען שחרורו של פולארד: אשתו, אסתר, הוועד הציבורי לשחרור פולארד – ארגון ציבורי שהקים העיתונאי אמנון דרור - וכן יהדות ארצות-הברית. אולם פועלם של אלה אינו מעניינו של מסמך זה.

4. הנימוקים להתנגדות ארצות-הברית

אמנון דרור, שעמד בראש הוועד הציבורי לשחרור פולארד, מונה בעקבות מפגשיו עם אישים בכירים בשלטון האמריקני את עיקרי הסיבות להתנגדות הנמרצת של קהילת המודיעין בארצות-הברית לשחרורו של פולארד.²⁷

²³ "דברי הכנסת", הצעות לסדר-היום בנושא: פנייה אל נשיא ארצות-הברית לחון את ג'ונתן פולארד, 27 בינואר 1993. מתוך דבריו של **חה"כ חנן פורת**.

²⁴ אריה בנדר, "80 חכמים חתמו על הצעת החוק לתת אזרחות ישראלית לפולארד", **מעריב**, 15 בנובמבר 1995.

²⁵ מתוך אתר האינטרנט של **חה"כ מיכאל איתן**, 6 בפברואר 2002: <http://www.miki.org.il/article.asp?newsid=212>

²⁶ מתוך אתר האינטרנט של **חה"כ מיכאל איתן**, 1 באפריל 2003: <http://www.miki.org.il/category.asp?subid=11>

ראשית, כמה מבכירי מערכות המשפט והביטחון בארצות-הברית מאמינים באמת ובתמים שפולארד גרם נזק רב ולכן ראוי להענישו. ג'וזף דיגינובה, מי שהיה התובע הפדרלי במשפטו של פולארד, מציג עמדה בלתי מתפשרת נגד שחרורו. לדבריו, זהו אחד ממעשי הבגידה והריגול החמורים ביותר שנעשו אי פעם – גם אם מדובר במדינה ידידותית. "שחרור זה יעביר מסר מסוכן מבחינת הביטחון הלאומי האמריקני: כאילו ריגול מסוג זה לא נתפס בחומרה המספיקה".²⁸ כמו כן, האמריקנים טוענים שישראל החזירה להם בשעתו רק חלק מהחומר המסווג שפולארד העביר. החומר החסר דרוש להם, לדבריהם, כדי לסייע להם ללמוד על היקף הנזק שנגרם.

שנית, האמריקנים טוענים כי הנתונים שמציגה ישראל על מידת הנזק שפולארד גרם, ועל כך שהעונש שקיבל אינו עומד בשום יחס לעונשים שקיבלו אחרים - הם שקריים ומופרכים. הנזק, לדבריהם, אינו נובע רק מתוכן המסמכים הסודיים, אלא גם מכך שמי שהחומר הזה מצוי בידיו יוכל ללמוד ממנו גם על השיטות והקודים של המודיעין האמריקני ועל מיקום סוכניו.

אשר לעונש, האמריקנים טוענים שיש בידיהם דוגמאות לרוב לכך שנגזרו עונשים כבדים יותר בגין פשעים פחותים. בחוות דעת שהעביר משרד המשפטים האמריקני באפריל 1995 לוועדת השחרורים, מצביע התובע הראשי, בין השאר, על המקרה של המרגל ויליאם ווקר. המסמך קובע, שווקר העביר לשולחיו כמות קטנה בהרבה של חומר וברמת סודיות נמוכה יותר, ועדיין נגזרו עליו שלוש תקופות מאסר עולם, ועל פולארד - תקופת מאסר אחת בלבד.

מניע נוסף להתנגדות האמריקנים נובע מכך שלטענתם למרות השנים שחלפו, השיטות והאנשים בצי שהתחלפו, בשל זיכרונו המופלג של פולארד ואישיותו, הוא עלול לגרום נזק נוסף אם ישוחרר.

²⁷ אמנון דרור, "לא דרייפוס שני ולא חף מפשע", הארץ, 31 ביולי 1996.

²⁸ אורלי אזולאי-כץ וצדוק יחזקאלי, "התנגדות אמריקנית מקיר לקיר", ידיעות אחרונות, 22 באוקטובר 1998.

מקורות

פרסומים

- בליצר וולף, **אזור השקרים – סיפורו של המרגל ג'ונתן פולארד**, הוצאת עידנים, ירושלים 1990.
- נעמי מי-עמי, **פרשת ג'ונתן פולארד**, ספריית הכנסת, 20 בנובמבר 2001.

פסיקה

- בג"ץ 6029/99, **יונתן פולארד נ' ראש הממשלה ושר הביטחון**, פ"ד נד (1), 241.

אתרי אינטרנט

- האתר הרשמי של ג'ונתן פולארד : <http://www.jonathanpollard.org>
- אתר האינטרנט <http://www.areshet.co.il/fish/1999/sept/11.htm>
- אתר האינטרנט של חה"כ מיכאל איתן : <http://www.miki.org.il>

עיתונות

- אזולאי-כץ אורלי ויחזקאלי צדוק, "התנגדות אמריקנית מקיר לקיר", **ידיעות אחרונות**, 22 באוקטובר 1998.
- בנדר אריה, "80 חכ"ים חתמו על הצעת החוק לתת אזרחות ישראלית לפולארד", **מעריב**, 15 בנובמבר 1995.
- בן-חורין יצחק, "ראש הסי.איי.אי איים להתפטר אם ג'ונתן פולארד ישוחרר", **מעריב**, 12 בנובמבר 1998.
- דותן יחיאל, "שרון טוען שהפקרת אותי", **ירושלים**, 25 בינואר 2002.
- דיין אריה, ברגמן רונן. "מצעד האיוולת – חלק א+ב", **הארץ**, 24 באפריל 1998.
- דרור אמנון, "לא דרייפוס שני ולא חף מפשע", **הארץ**, 31 ביולי 1996.
- כספית בן, "כשריגל – החזיק דרכון ישראלי", **מעריב**, 22 בנובמבר 1995.
- מקובסקי דוד, "ועדת שרים אישרה נוסחת פשרה..." **הארץ**, 2 באפריל 1998.
- צימוקי טובה, "לנשיא ארה"ב סמכות בלעדית לחון עבריינים", **ידיעות אחרונות**, 25 באוקטובר 1998.
- שיבי חיים ויחזקאלי צדוק, "שר הפנים אהוד ברק החליט אתמול...", **ידיעות אחרונות**, 22 בנובמבר 1995.

דברי הכנסת

"דברי הכנסת", הצעות לסדר-היום, בנושא: פנייה אל נשיא ארצות-הברית לחון את ג'ונתן פולארד, 27 בינואר 1993.

"דברי הכנסת", שאילתה בעל-פה בנושא: בקשת חנינה לג'ונתן פולארד, 10 במרס 1993.

"דברי הכנסת", הצעות לסדר-היום בנושא: מאמצי המדינה לשחרורו של ג'ונתן פולארד, 8 בדצמבר 1997.

"דברי הכנסת", הצעות לסדר-היום בנושא: מאמצי המדינה לשחרורו של ג'ונתן פולארד, 14 בדצמבר 1998.

"דברי הכנסת", הצעות לסדר-היום בנושא: שחרור ג'ונתן פולארד, 13 בינואר 1999.

"דברי הכנסת", הצעות לסדר-היום בנושא: ג'ונתן פולארד, 12 בינואר 2000.

"דברי הכנסת", הצעות לסדר-היום בנושא: הטיפול בשחרורו של ג'ונתן פולארד, 28 בפברואר 2001.